

фическими особенностями строительства как отрасли материального производства. Выбраны альтернативные варианты технологических процессов с целью их сравнения по критерию минимизации затрат. Проведено сравнение прямых затрат по данным локальных смет на работы, выполняемые с использованием традиционных и инновационных строительных технологий. Предложено определение инновационных технологий как фактора оптимизации производственных затрат малого строительного предприятия. Представлено авторское видение перспектив дальнейшего исследования проблемы.

Ключевые слова: инновация, инновационный процесс, инновационная деятельность, инновационные технологии, малые предприятия, прямые расходы, оптимизация расходов, прибыль.

ANNOTATION

The article highlights the theoretical basis of the innovation process as a set of qualitatively new changes in operation activity, and innovation as a systematic approach to the creation and implementation of innovations. The results of studies of the innovation activities of small construction companies, are directly related to its defining characteristics and specific features of the construction as a branch of material production. Were selected alternative variants for the comparison, according to the criterion of cost minimization. Were compared of the direct costs according to local estimates for the work to be performed with the use of traditional and innovative building technologies. Was proposed definition of innovation as a factor in the optimization of production costs of small construction companies. Submitted by the author's vision of prospects of further study of the problem.

Keywords: innovation, innovative process, innovative activity, innovative technologies, small businesses, direct costs, cost optimization, profit

УДК 338.4

Юрченко Ю.О., к.е.н., доц. КНУБА,
м. Київ

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ СТРАТЕГІЧНОГО АНАЛІЗУ ДІЯЛЬНОСТІ БУДІВЕЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ

У статті описана сутнісна характеристика та концептуальні засади стратегічного аналізу діяльності будівельних підприємств. Узагальнені теоретико-методологічні положення здійснення стратегічного аналізу діяльності будівельних підприємств, включаючи його визначення, ключові етапи та процедурні аспекти.

КЛЮЧОВІ СЛОВА: довгострокове планування, місія, стратегія, стратегічний аналіз, стратегічні цілі.

Актуальність. У сучасних соціально-економічних умовах функціонування будівельних підприємств, що характеризуються складністю кон'юнктури ринку, динамічністю, невизначеністю та істотним загостренням конкурентної боротьби, постає необхідність впровадження науково обґрунтованої системи стратегічного аналізу діяльності будівельних підприємств, яка на регулярній основі буде використовуватись при розробленні, обґрунтуванні та подальшому коригуванні стратегій організаційно-економічного розвитку будівельних підприємств.

Аналіз досліджень та публікацій. Теоретико-методологічні аспекти стратегічного аналізу представлені в роботах вітчизняних та зарубіжних вчених Д. Аакера, І. Ансоффа, Дж. Барні, К. Боумена, В.Верби, Т. Головка, Р. Гранта, Б. Карлоффа, Ж.-Ж. Ламбена, Г. Мінцберга, А. Наливайка, К. Омае, М. Портера, Дж. Стоунхауса, А.Дж. Стрікленд, Д. Тіса, А.А. Томпсона, Д. Хассі, А. Чандлера, Д. Шендель, З. Шершньової, К. Ендрюса та ін.

Метою статті є визначення концептуальних основ та обґрунтування практичних аспектів стратегічного аналізу діяльності будівельних підприємств.

Виклад основного матеріалу. Концептуальні засади теорії стратегічного аналізу

почали формуватися в 1960-і роки, коли на зміну бюджетно-фінансовому плануванню і контролю, орієнтованому на короткостроковий період, і довгостроковому плануванню, заснованому на екстраполяції минулих тенденцій розвитку підприємства в майбутнє, прийшла система стратегічного планування.

Огляд існуючих теоретичних моделей стратегічного аналізу, розроблених в рамках концепцій стратегічного планування, стратегічного позиціонування і стратегічного менеджменту, дозволяє зробити висновок про те, що аналітична діяльність завжди була невід'ємним елементом процесу розроблення та формулювання стратегії. У зазначених моделях стратегічний аналіз трактується як багатофункціональна і мультидисциплінарна комбінація пізнавальних процесів, пов'язаних з розподілом зовнішнього середовища організації на складові частини для розуміння характеристик кожної з них, що дозволяє інтерпретувати інформацію в процесі розроблення та прийняття стратегічного рішення [1].

У загальному розумінні стратегічний аналіз являє собою процес комплексного дослідження, діагностики та оцінювання стану і перспектив розвитку найважливіших, з погляду аналітика, розробника стратегії та користувачів, умов і факторів діяльності будівельного підприємства, що можуть вплинути на економічне становище будівельного підприємства в перспективі, а також шляхів досягнення стратегічних цілей підприємства, на основі інформації, отриманої в результаті дослідження середовища функціонування будівельного підприємства. На сьогодні, аналіз широко застосовується для визначення поточного стану, тенденцій розвитку середовища, виявлення відхилень від цілей при реалізації стратегічних рішень, а також для оцінки можливостей, доступних організації при виборі й реалізації стратегії та прийнятті стратегічних рішень. За своїм функціональним призначенням стратегічний аналіз виступає аналітичною базою стратегічного управління діяльністю будівельного підприємства.

Метою стратегічного аналізу є комплексні, змістовні, різновекторні діагностика та опис об'єктів дослідження, виявлення визначальних тенденцій, притаманних

особливостей, можливих перспективних напрямів розвитку будівельного підприємства та забезпечення науково-аналітичної обґрунтованості стратегічних управлінських рішень.

Предметом стратегічного аналізу є визначальні підсистеми та напрями функціонування і розвитку будівельного підприємства, його організаційні, інтелектуальні, економічні та інформаційні ресурси й можливості, які розглядаються із позицій розвитку стратегічного потенціалу підприємства та зміцнення його позицій на ринку в довгостроковій перспективі.

О.С. Віханський, А. Томпсон і А. Дж. Стрікленд вважають, що стратегічний аналіз забезпечує базу для визначення місії і стратегічних цілей організації, а також для формулювання стратегій, що дозволяють їх досягти [2, 3]. Д. Хассі визначає аналіз як один з п'яти критичних чинників стратегічного успіху, без яких не можна сформувати ефективну стратегію [2, с. 57]. Б. Карлофф при описі стратегічного процесу [4, с. 72] також приділяє значне місце аналізу. На його думку, аналітичні процедури необхідно проводити не тільки в ході вивчення ділового середовища для прийняття стратегічних рішень, а й при формулюванні місії і цілей організації, що забезпечує краще розуміння логіки підприємництва та ціннісних орієнтирів бізнесу. Вважається, що у процесі становлення теорії стратегічного аналізу виділяють наступні етапи.

До 1950-х рр. управлінські рішення в основному були короткостроковими і базувалися на результатах економічного аналізу, що визначається як «науковий спосіб пізнання сутності економічних явищ і процесів, заснований на розподіл на складові частини і вивченні у всьому різноманітті зв'язків і залежностей» [2, 3].

У 1960-і рр. починає формуватися концепція стратегічного планування, в якій під стратегією розуміється раціонально спроектована цілеспрямована аналітична конструкція, що забезпечує «інтеграцію організаційних функцій» (А. Чандлер), «відповідність організації її навколишньому середовищу» (К. Ендрюс). Відповідно до даної концепції, процес розробки стратегії повинен спиратися на результати

дослідження зовнішнього середовища, сильних і слабких сторін організації та її конкурентів, з широким застосуванням статистичного аналізу та економетричного моделювання [2, с. 52].

У 1970-ті рр. в якості альтернативи стратегічному плануванню Д. Шендель і К. Хаттен запропонували концепцію стратегічного менеджменту, трактуючи формування стратегії як нелінійний процес. Мета стратегічного аналізу полягає у виявленні «життєздатного взаємозв'язку між організацією та її середовищем». В рамках даної концепції Г. Мінцбергом було запропоновано поняття «стратегії, що розвивається», що представляє собою незаплановану модель поведінки, яка може переглядатися відповідно до мінливості зовнішнього середовища. І. Ансофф, описуючи процес формування стратегії, виходить з того, що зовнішнє і внутрішнє середовище не є зумовленими, і на основі стратегічного аналізу необхідно усувати розриви між цілями і досягнутими результатами [2, с. 82].

Наступний етап у розвитку теорії стратегічного аналізу пов'язаний із концепцією конкурентних переваг М. Портера [8] і формуванням школи позиціонування в 1980-і рр. [2], що було обумовлено наростанням нестабільності зовнішніх умов бізнесу внаслідок посилення конкуренції і необхідністю пошуку шляхів підвищення конкурентоспроможності підприємств. М. Портер, ґрунтуючись на теорії галузевої організації Е. Чемберліна, Е. Мейсона і Дж. Бейна, вводить в стратегічний аналіз термінологію і методи економічного аналізу. У процесі дослідження галузевої конкуренції та ринкових позицій організацій він виходить із традиційних економічних закономірностей, а також використовує оригінальні моделі «Крива досвіду», «5 сил конкуренції», «Ланцюжок створення вартості» [5].

В основі всіх розглянутих вище концепцій стратегічного аналізу лежало припущення про відносну стабільність галузі і ринку, а також можливості ефективного ринкового позиціонування, яке забезпечувало стійкі конкурентні переваги та економічну ефективність підприємства.

У 1990-і рр. на зміну позиційної концепції приходять ресурсна концепція,

що представляє собою синтез економічної логіки і поведінкових аспектів організації. Стратегічний аналіз на основі ресурсної концепції більшою мірою зосередився на виявленні можливостей використання ресурсів та компетенцій організації в умовах мінливого зовнішнього середовища для досягнення довгострокових цілей.

В рамках даної концепції стратегія стала розглядатися як спосіб отримання економічних вигід внаслідок стійких конкурентних переваг. При цьому починають приділяти увагу і функціональним стратегіям, сфокусованим на ефективному використанні ресурсів для реалізації організаційних здібностей (компетенцій) з метою формування і підтримання конкурентних переваг підприємства, для обґрунтування яких стало необхідним доповнити стратегічний аналіз методами економічного аналізу.

Подальший розвиток теорії стратегічного аналізу пов'язаний із формуванням нової економіки, в якій успіх підприємницької діяльності забезпечують безперервні інновації на основі реалізації динамічних здібностей і організаційного навчання. Даний етап у розвитку теорії стратегічного аналізу називають також стратегічним підприємництвом (Х. Віссема) [2, с. 94] або стратегічною інновацією (Р. Грант). У 2000-і рр. були розроблені концепція «стратегії як революції» К.К. Прахаладом і Г. Хамелом [6], концепція динамічного ресурсної відповідності Х. Ітамі, мережева концепція стратегій Р. Майлза і К. Сноу, концепція організації, що самонавчається, П. Сенге, концепція «відкритих інновацій» Г. Чесбро, концепція стратегічного управління на основі знань І. Нонака, Х. Такеучі, концепція внутрішньокорпоративної узгодженості Д. Тіса, Р. Рамельта, Дж. Дозі і С. Уінтера, ресурсна теорія диверсифікації Д. Тіса, К.К. Прахалад, і Г. Хамел [6] заклали основи для формування динамічного підходу до стратегічного аналізу. Основною ідеєю концепції динамічних здібностей, запропонованої Д. Тісом, Г. Пізано і К. Ейзенхардтом, є те, що стратегія повинна бути динамічною, а конкурентні переваги засновані на

ресурсах і здібностях, які не можуть бути предметом ринкових угод купівлі-продажу. У класичному трактуванні Д. Тіса динамічні здібності являють собою потенціал організації, що дозволяє інтегрувати, створювати і реконфігурувати внутрішні і зовнішні компетенції для відповідності мінливому зовнішньому середовищу [6].

Для сучасного етапу розвитку теорії стратегічного аналізу характерна відмова від нормативного підходу, досліджень на основі дедукції і раціональних схем, що використовувались представниками шкіл планування і проектування і що дозволяють отримувати лише розпорядчі рекомендації щодо організаційних стратегій. Дедуктивний метод дослідження (від загального до конкретного), призначений для створення універсальних концепцій і схем аналізу, не враховує специфіку підприємств та їх зовнішнього оточення, тому в даний час перевага віддається індуктивному методу.

Висновки. Підсумовуючи все вищезазначене можна зробити висновок, що стратегічний аналіз діагностує та інтерпретує стратегічне положення будівельного підприємства на основі дослідження та виявлення змін, які відбувалися в його економічному середовищі, потенціалі і визначення їх впливу на діяльність будівельного підприємства, а також за допомогою визначення переваг і ресурсів залежно від цих змін. Основною метою стратегічного аналізу діяльності будівельного підприємства є оцінка основних впливів на майбутній стан діяльності та визначення їх впливу на стратегічний вибір.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Минцберг Г. Школы стратегий. Стратегическое сафари: экскурсия по джунглям стратегий менеджмента / Г. Минцберг, Б. Альстрэнд, Дж. Лэмпел. – СПб.: Питер, 2001. – 336 с.
2. Виханский О.С. Стратегическое управление / О.С. Виханский. – М.: Изд-во МГУ, 1995. – 252 с.
3. Томпсон А.А., Стрикленд А.Дж. Стратегический менеджмент: концепции и ситуации для анализа, 12-е издание / А.А.

Томпсон, А.Дж. Стрикленд. – М.: Издательский дом «Вильямс», 2006. – 928 с.

4. Карлофф Б. Деловая стратегия. Концепция, содержание, символы / Б. Карлофф. – М.: Экономика, 1993. – 368 с.

5. Портер М. Конкуренция / М. Портер – М.: Изд-во «Вильямс», 2006. – 608 с.

6. Хамел Г., Прахалад К.К. Конкурируя за будущее / Г. Хамел, К.К. Прахалад – М.: Олимп-Бизнес, 2002. – 288 с.

АННОТАЦИЯ

В статье описана сущностная характеристика и концептуальные zásады стратегического анализа деятельности строительных предприятий. Обобщены теоретико-методологические положения осуществления стратегического анализа деятельности строительных предприятий, включая его определение, ключевые этапы и процедурные аспекты.

Ключевые слова: долгосрочное планирование, миссия, стратегия, стратегический анализ, стратегические цели.

ANNOTATION

In the current socio-economic conditions of operation of the construction enterprises, which are characterized by the complexity of the market conditions, dynamics, uncertainty and significant competition, there is a need to introduce strategic analysis of the construction enterprises activity that will be regularly used for the development, justification and further adjustment of the organizational strategies.

The article describes the essential characteristics of the strategic analysis of construction enterprises activity. Based on the conducted analysis it provides definition of conceptual and practical aspects of the strategic analysis of the construction enterprises activity. The article also summarizes theoretical provisions of strategic analysis of construction enterprises activity, including its definition, milestones and procedural aspects.

Keywords: long-term planning, mission, strategy, strategic analysis, strategic goals.